

LA AURORA

Semanario Bilingüe.--Se publica los sábados

PRECIOS DE SUSCRIPCIÓN

En las Baleares... 1'00 peseta trimestre.
En las provincias... 1'50 » » »
Extranjero... 2'00 » » »

REDACCIÓN Y ADMINISTRACION

AMADOR N.º 22. MANACOR

Anuncios y comunicados á precios convencionales

PUNTOS DE SUSCRIPCIÓN

EN PALMA:—Librería de Felipe Guasp.—Moyre, 6. Taller de encuadernaciones de Francisco Ferrer.—Sta. Eulalia, 25 y en la Administración de este periódico.

Parla en Revenjoli. Escoltan y oïren.

MORMES

N' haurem d' etzibar un ratx a n-es grans belitres anticlericals perque no s' aturen de porquetjar contra Deu, contra l' Església, contra l' Espanya. ¡Vaja quina guent que són! ¡Ei semblen que 'ls-e feren de ses retayadures de Judes! ¡Figur uv os com han d' esser!

ES QUI SE 'N VAN A AMÉRICA.

-Fa temps que 's paperots republicans i revolucionaris treuen de jo la guerra i desfiguren completament aquesta ferida que sa gent de feyna ha presa d' anarse 'n a América, suposant que se 'n hi van per fam, perque a Espanya no hi poren vinre ab lo malament qu' estan ses coses, i tot perque tenim un rey en lloc de tenir sa república, ab la cual ¡tendriem tot d' una la Seu plena d' ous, i p' es carres e-hi hauria d' haver homós ab pales per decantar ses pessetes i ses dobles i dobles de vint que farien nosa per passar i tothom n'estaria fart i les manetjariem a cosses.

Ab axó de s' anarse 'n tant la gent a América, no sabem a fora-Mallorca lo que passa, perque no 'hi som. Ara lo que passa a Mallorca si que 'hu sabem per cent conductes. Es una cosa pública i notoria que s' imensa majoria des que se 'n van, no se 'n van perque aquí se muyren de fam; no se 'n van perque aquí no puguen menjar; no se 'n van perque aquí no hi haja feyna ni perque 'ls hajin rebaxat el jornal. ¿Qui no 'hu sap que es jornals, tant d' homós com de dones, han pujat? ¿Qui no 'hu sap que han pujat per falta de brassos? S' imensa majoria des que se 'n van, se 'n van per fer fortuna, per guanyar més ab un any al'á qu' aquí no guanyarien ab quatre, allá ont aquí may havien gonyat tant com ara. No se 'n van s' imensa majoria per questió de fam, sino senzillament per fer un negoci; no perque a Espanya hi haja rey en lloc de república. ¿Qui, en no esser un farsant, un embuyós, s' atrevirá a sostenir que si ara entrava sa república, s' aturaria sa gent de anarse 'n a América? Axó sols e-hu pot sostenir un polissó que tracta d' emblanquinar beneyts, d' embarriolar bobians i badolins, i d' encistarlos dins sa còrpora bones manades d' au-faus. ¡Que 'n fan de compassió es pobres republicans curts de ley i de gambals que s' engoleixen com murtons de floquet ses carretades de senayes i seneyons d' embuys i mentides que 'ls-e servexen es senyors periodistes repu-

blicans!

II.

EN MELQUIADES ALVAREZ

MENTIDER

Aquest caporal de sa república espanyola s' altra diassa se 'n aná a Alacant a tirar un discursot a un aplec de republicans badolins, i les va emblanquinar com un xinos. Entre ses moltes cosotes que digué, els enflocá aquesta ména a n-es bobians que l' escoltaven: les va dir que sa guerra de Melilla d' entany costá a Espanya sa PÉRDUA DE QUATRE O CINC MIL HOMOS: --¡Mentida, senyoret, mentida! Ses baixes que hi hagué durant sa campanya de Melilla fins dia 31 de Janer d' enguany, foren ses següents: MORTS: generals, 2; quefes, 11; oficials, 31; tropa, 208. Total: 252. —FERITS: quefes, 3; oficials, 85; tropa, 1457. Total: 1551. ENTRE MORTS I FERITS; 1803. --¿Quin paper fa idó, Don Melquiades, Alvarez, dient que HI PERDÉREM QUATRE O CINC MIL HOMOS? Es paper de republicá auténtinc, es paper de mentider. —Les claricies que noltros donam, son ses que consten a n-es Ministeri de la Guerra. ¿Aont consten ses de D. Melquiades? En lloc més que dins es seu carabassot. --Axí metex está massa lletx per un republicanarro com e l dir unes mentidarres tan disforjes com aquesta. Loque deu dir ell: —

En posars'hi que hu pac!

¡Vaja quin homonarro!

III.

ES GRAN REVOLUCIONARI

Sabeu que hu es i que hu es de revolucionari de pel arreixinat aquest bo de D. Melquiades! Quant parlá tan rostit a s' aplec republicá-socialista des Frontó de Madrid devers sa segona quinzena de matx, es periódics no republicans li retregueren un enfilay de coses, que n' hi havia per fer empegueir qualsevol republicá de bona fe. Li retregueren: 1er. Que sempre parla malament de N' Alexandre Pidal i de ses grans Companyies; pero cobra puntualment VINT MIL PESSETONES que cada any li arramba sa *Societat General Sucrea*, que dit Pidal presidex i que monopolisa sa fabricació des sucre i el fa pegar més car a n-es pobres, si 'n volen tastar gens. --2^a. Sembla que D. Melquiades no 's treu paraula bona de plutocrácia (poder dels diners) o capi-

talistes; pero cobra altres DEU MIL PESSETONES cad' any que li donen es plutocrates de sa *Companyia des Ferro-Carril de Santander a Bilbao*, i lo metex li passa ab altes tres sociadats per l' estil --3er. D. Melquiades no es misser des pobres; però lleva sa pell a n-es ricos, i defensa com-e misser ets interessos des *Banc Hispá-Americá*, de sa *Companyia des Ferro-Carril des Nort*, des grans contratistes de s' Estat i d' altres pobres per l' estil, cobrant, com es natural, uns sous ben alts de punt de tots aquests grans *esplotadors des poble* que diuen es republicans. --4er. D. Melquiades diu llamps i pestes de sa *Tabacalera* i des seu monopoli; pero en rep estancs per viudes amigues, empleus per amics, i demunt tot axó es misser defensor de sa metexa *Tabacalera*. --5er. D. Melquiades diu la mala péssima d' En Canalejas i des Govern que partim, pero se 'n va a n-es Ministeris de Governació, i demana un governador per Oviedo i una partida de batles, i les hi concedexen, i ell tot content, fent trucs i baldufes com-e cacic inaiscutable de part d' Asturias. --6^a. D. Melquiades no dexa part sana en aplecs republicans i fora d' aplecs a n-es Governos de sa Monarquia; pero se val d' aqueys Governos, tan malfamats per ell^a per fer entrar pe' sa porta falsa un germá seu a sa carrera judicial; b) per arrambar a n-es seu representant a Oviedo i a un altre germá seu sa conveniència de QUINZE MIL PESSETONES que sa cobransa de contribucions les produex; c) per que un onclo seu siga cobrador de contribucions de Mieres; d) per que un cosí seu ocup ab un bon sou un lloc a sa Junta d' Obres des port de Gijón; e) per que un cunyat seu cobri també un altre bon sou a sa secció d' Instrucció Pública d' Oviedo; f) per que tot un esbart de compares seus hajen tenguts i tenguen un sens fi d' empleus d' aqueys malaits Governos de sa Monarquia contra 'ls quals D. Melquiades en actes públics de republicanisme treu foc p' es quixals. --¿No es ver qu' es tot un caporal de república aquest bo de D. Melquiades? Ab caporals axí ¡sabeu que 'n farán de carrera es republicans! --D. Melquiades fuma i ells... xuclen, i fins escupen, si tenen *escopiguera*. No 'ls ho priva D. Melquiades qu' escúpiquen, encara qu' estiga lletx s' escopir. ¡O si 's republicans no 'n feyen de més lletjes qu' embrutar es trispol ab escopinades!

IV

JA DEU ESSER MENTIDA!

Una série d' infamies que conta in-Justicia d' un capellá de Barcelona es segur que no es més qu' un entrunye-

llat de calúmnies. Mos ha enganats massa vegades ab aquestes coses es paperot republicá. Seria una blayura es creure 'l. Mos besquetjarem claricies per altres conductes més segurs, i donarem conte des resultat, sia quin sia.

V.

EMBLANQUINADA FERESTA.

No es gens petita sa que dona in-Justicia a n-es seus lectors bobians sobre 's Concordat, preniñtho d' aquell tal Marcell Menendez Hurtado, que 's diu *canonje lateranense* (de Latrán) i que per mí hu deu esser tant com sa coa des mox. Idó mos surt ab que 's Concordat de 1851 entre la Sata Seu i Espanya es nul, sense cap valor. ¿Sabeu perque? Perque 'l Papa 'l va fer ab la reina D.ª Elisabet i no ab sa Nació espanyola. Pero ¡tros de quoniam! ¿Per que no lletjireu, abans d' escriure axó, es Concordat metex, que a s' *introducció* diu espressament que 's fa tal Concordat entre 'l Papa d' una banda, i, de s' altra es **MINISTRE D'ESTAT D'ESpanya**, en nom de la Reyna, com se suposa. Pero ¿i qui no sap que 's responsables de tot lo que firmen es 's reys' constitucionals, com-e tals reys, son exclusivament es Ministres? Per lo metex es una solemne mentida lo que diu in-Justicia que 's Concordat de 1851 no te cap valor perque la Reyna no estava autorizada per fer tal concordat. ¡No hi havia d' estar! ¡Si va esser el Ministre d' Estat que 'l fer ab el Papa!

Es fals també lo que diu in-Justicia que la Reyna «no pogués imposar impots i obligar es ciutadans» a n-es sosteniment del Culte i Clero. Ja hu hem dit cent vegades: lo que s' Estat dona a l' Església, no es cap gracia, ¡no es més qu' una indemnissació! ¡no es més qu' una petita part d' ets interessos que produexen a sa Nació es bens que s' Estat va prendre a l' Església. S' Estat sostenint el culte i clero no fa més que pagar una part petita d' un deute sagrat que va contreure, apoderantse des bens de l' Església, apoderantse 'n sense cap dret.

VI.

¡QUINA CAMAYADA!

E-hu es grossa sa que pega in-Justicia dient que «En Castelar» sa primera «cosa» que va fer «l' any 1869», va esser «abolir es fur esglesiaistic» i «tancar sa Nunciatura». Ni es ver que fés una cosa ni s' altra, ni que tals coses se fessen l' any 1869. Es «fur esglesiaistic» era i es es dret que té l' Església, i le hi havien regonegut fins a n-es sig e XIX tots es Governos de la Cristiandat, de jutjar en tribunal propi ses causes civil i criminals des seus Ministres, axó

es, capellans, frares i monjes; era allò de que axí com es Militars tenen es seus Tribunals, l'Església també en tenia. Vengué sa Revolució de setembre i ja hu crec, es Govern revolucionari se doná 's gran pler de desposseir l'Església d'aquell dret, de vexar, d'oprimir l'Església, privant es Tribunals esglesíastics, contra tot dret, de sa seua lleítima jurisdicció demunt ses causes civils i criminals des Ministres de l'Altar, i només dexá a dits Tribunals ses causes sacramentals i beneficials i de correcció de costums. Pero aqueixa atrocitat, aqueix atentat no 'l cometé el pobre Castelar, com ment in-Justicia, que no era Poder l'any 1869, sino que 'l cometé com hem dit, es Govern Provisional, i el firmá com-e Ministre de Gràcia i Justicia, En Romero Ortiz, dia 6 de desembre de 1868. ¿Com havia d'esser En Castelar, si no era ministre ni amic des Ministeri, sino contrari, perque tal Ministeri no era republicà, i En Castelar a-les-hores feya flamaradeta de republicà qu'era, i no li cabia bax de son barret qualsevol que no era republicà?—¿Com havia de «lancar sa Nunciatura» «En Castelar» «l'any 1869», si no era Poder, si no hu va esser fins a s'estiu de 1873? «La Nunciatura» quedá de fet «tancada» ja dins s'octubre de 1868, tot d'una d'esclatar sa revolució.

Pero ¡Sr. Jimenez Moya! ¿i axó es manera d'emblanquinar i de enganar es pobres bobians que vos mantenen a Manacor per que 'ls escriguen es pape-rot? Axí metex els ho porieu escriure sense farricó de tantes de mentides i calumnies. ¡Tractau los una mica millor a n-es qui vos mantenen! Es de sa veritat que viu s' homo, i no de sa mentida.

VII

EL IDEAL CREMAT.—¿AY 500 PESSETES P' ES VAGUISTES

CALA TREVIN?

El Ideal fa llamada perque a s' Ajuntament de Ciutat ara li toca es perdre. I el pobre se veu qu' ha perdut es corbàn de tot. ¿Quantes de vegades ha dit i repetit que s' maurisme era mort a Mallorca, que s' mauristes bafien pe' ses foranes, que negú les volia? Idó ara mos surt que «es maurisme» es «prepotent» ¿En que quedam? ¿qu' es mort o vos cualca a tots, per mal arecs que sigueu?—A n-es liberals les diu es nom des porc perque tengueren es bon sentit, com es conservadors, de votar, a sa sessió de s' Ajuntament de Palma, la setmana passada, contra sa proposició de republicans i socialistes de que s' Ajuntament donás 500 pessetes a n-es vaguistes calatravins. ¿Que ses dones i ets infants d' aquests no tenen que menjar? Es un mal gros i una gran llástima; pero ¿qui 'n té sa culpa? ¿La Ciutat? ¿Per que es que a ses cases des vaguistes calatravins no hi ha pa? ¿Es que les hajan llevat sa feyna de que manjaven? ¿es qu' han tenguda sa desgràcia de romandre afollats o de caure malats? No; es perque han dexada sa feyna que tenien, i l' han dexada just perque les ha donada la...socialista gana de dexarla. Se son empenyats en no fer feyna, i naturalment no guanyen jornals; i per lo metex no hi ha pa a ca-seua. Es sa cosa més natural del mon. ¿Quin remey té aqueix mal? Que tornin

fer feyna. Axó es lo just, i no que la Ciutat haja de pagar la festa. —Es una questió entre 's trabayadors de ses donaries i ets amos. ¿Qui té raó? No hu sabem. Sabem si que 's paperot socialista ha enverinada la cosa de mala manera i que 's paperot republicà i es casino republicà s' hi son mesclats p' es seus fins de politica. Sabem qu' avuy es una questió de parit i de politica. ¿Es just que s' Ajuntament, que representa, no ets obrers tots sols, sino ets obrers calatravins i ets amos calatravins, com tots ets altres elements de la Ciutat, se declari a favor d' uns contra ets altres, donant 500 pessetes a uns per que puguen sostenir sa seua pretensió contra ets altres? Es evident que no seria just axó.—Ademés, lo que 'ls-e digué es regidor D. Antoni Planes, homo de bon sentit:—Ab-e quina cara s' Ajuntament ha de donar ara 500 pessetes a n-aquets vaguistes que no fan feyna perque no volen, allá ont fa deu dies s' Ajuntament hagué de llevar un tay de trabayadors perque no hi havia per pagarlos?—Que contestaren a n-axó 's republicans i es socialista? Res ¿i que no quedaren sense jornal aquells feyners de s' Ajuntament, i per lo metex sense poder dur pa a ca-seua? Prou que hi serien quedats si no se fossen enginyats per altre vent, si haguessen fet com es feyners calatravins de no voler fer feyna en lloc. I ¿se 'n compatiren gens d' aquells feyners de s' Ajuntament es regidor socialista ni 's regidors republicans? No 'n tenim noticias. Només sabem que fins ara no han presentada cap proposició per que s' Ajuntament les socórrega. I sempre s' ho merexien més, per dues raons: 1.ª perque era s' Ajuntament que los havia llevada sa feyna; 2.ª perque no l' havien dexada, com es calatravins, de sa seua plana voluntat, sino que los ho llevaren. ¿Com, idó, tanta de compassió p' es vaguistes calatravins voluntaris, i tan poca p' es que s' Ajuntament dexá en voga forrosa? ¡Misteris des socialisme i des republicanisme! Axí demostren es republicans i socialistes es seus sentiments humanitaris: la mai de compassió per uns vaguistes voluntaris; gens de compassió per uns altres vaguistes forrosos. ¡visca s' igualdat! Per lo metex no son es sentiments humanitaris; sino s' interés des partit i de sa politica endimoniada lo que mogué es regidor socialista i es republicans a moure dins s' Ajuntament aquell esquer de ses 500 pessetes.—I lo bo va esser, que quant un regidor conservador, En Planes, ja anomenat, i un liberal, En Roca i Rayó, proposaren d' obrir una suscripció particular pe' ses dones i infants des vaguistes, ni es socialista ni 's republicans anaren de pop. ¡Sabeu que 'n saben de nedar i guardar sa soba!

VIII

SA CASA DES SES

SIRVENTES DE JESÚS.

I encara en feren un' altra de... fantasia es socialista Roca i es republicà Quijada, molts senyors meus: anaren a retreure si s' Ajuntament doná 500 pessetes a unes monjes, ses Sirventes de Jesús, per «engrandirse es seu palau», segons digué 's company Roca, «per ferse un palau», segons mos contá es republicà Sr. Quijada. Aqueis socialis-

tes i republicans son el reverent dimoni: ab cinc centes pessetes saben fer per lo vist, palaus, i llavó engrandirlos. ¡Un palau de cinc centes pessetes! Per forsa hu ha d' esser grandios, espatarrant!—Ses Sirventes de Jesús son unes santes monjes que s' dediquen a servir malalts de franc; i, los servexen també que tota la ciutat els está agraidissima. Persones de bon cor les proposaren de comprar una casa aont poguessen estar decentament, axí com pertoca estar ses persones que s' passen la vida entre malalts de totes clases. I s' obri una suscripció pública per comprarlos una casa essent-ne President es Capitá General i formant sa Junta altra gent grossa. Sa suscripció, aont tothom va prendre part, clericals i no-clericals, produí milenars de pessetes, figuranhi donatius grossos, de més de 500 pessetes. S' Ajuntament, interpretant rectament sa voluntat des veins de Palma, que son es qui reben es servici d' aquelles monjes, e-hi posá 500 pessetes. Es una solemne mentida qu' aquella casa que s' comprá i s' arreigá per tals monjes, siga cap palau; es una casa modesta, decent, res pus. ¿No servexen aqueixes monjes es malalts pobres? ¿no los servexen de franc? Prou que si. ¿No son es company Roca i es republicà Sr. Quijada uns defensors des pobres? Axí hu diuen ells. ¿Com, idó, se demostren tan poc devots de ses monjes? ¡Ah! es qu' es socialistes i republicans e-hu fan axí estimar tant es pobres, que no poren consentir que negú més qu' ells los fassa bé i no poren veure ni pintats tots aquells que s' consagren a servir de franc es pobres, com e-hu fan ses monjes.—Es que ses monjes les desbaraten tota potranca: ells escampen per tot que sa Relligió i ses monjes no servexen per res, que no fan més qu' espiotar es poble, i que per lo metex les han de llevar des mitx. Pero llavó s' entrega a una casa pobre, a sa casa d' un republicà o d' un socialista, una malaltiasa; i a-les-hores e-hi comparex una monja a servir aquell malalt, plena d' amor i d'esment, i el servex bé de tot. I aquell malalt, i sa familia d' aquell malalt, que no tendrien per pagar un' altra persona entesa que prestas es servici que presta de franc aquella monja, comensen a pensar:—Pero ¿i no mos deyen, es qui mos prediquen que ses monjes no servexen més que per xuclar sa sanc des pobres, més que per explotar es pobre? I ¿qui es aquí que xucia qu' esplota? ¿Es sa monja o som nos-tros?—I aquella pobre gent comensen a veure que s' qui los prediquen, los han enganats, i los ho fan a sebre o los ho donen a entendre a n-aqueys tals que ses monjes son tot lo contrari de lo qu' ells diuen. I a n-aquells predicadors no los son bons doblers tot axó, i el dimoni les se 'n du contra ses monjes.—Per axó es predicadors socialistes i republicans no s' treuen paraula bona de ses monjes, i les mal famen, i les calumnien de sa manera més descarada, de sa manera més infame. Es que ses monjes ab ses seues obres de caritat heroyca, no ab paraules sino ab fets, servint de franc es malalts pobres, les posen ab evidència devant es pobres metexos: els-e dexen fora de combat. Ab lo que fan contra ses monjes, demostren que no son més qu' uns baladrers, qu' uns farsants, que, lluny de sacrificarse ells p' es poble, son ells qu' l' esploten, i li

xuclen sa sanc, i se servexen des poble per enfilar-se per amunt per amunt, i fer vida de princeps demunt ses costelles des pobres. com e-hu fan En Lerroix, En Pauet Iglesias, i tots ets altres caporals socialistes i bona part des republicans.

IX

¿QUI HA FETA GRAN L' ESPANYA?

Dissapte passat mos surt demunt El Ideal un tal J. Palma, que sembla que se 'n durá sa pauma des desbarats ab ses coses taliquines que se tréu, i mos parla de «sa pérdua de sa part més estensa i fecunda des territori nacional» i de sa «pérdua» des «prestigis històrics que durant sigles es nostros majors conquistaren».

Sí, «es nostros majors», que no eren republicans ni radicals ni anti-clericals, sino uns entusiastes de l' Inquisició, que, si haguessen topat J. Palma ab tots ets altres escriguedors de El Ideal ab una betcollada les haurien fets redolar set hores, i llavó les haurien passats a ses mines des sofre, axó si no 'ls haguessen entregats a l' Inquisició; idó aqueys «majors» «nostros», clericals fins a n-es moll d' ets ossos, feren d' Espanya sa nació més gran del mon i una de ses més gloriosas, fins que vengueren ses idees liberals-revolucionàries que ab sa Masoneria mos sublevaren ses colònies d' América, devers se-ze vegades més grans qu' Espanya; i les mos feren perdre; i ara derrerament mos feren perdre lo poc que mos quedava, ses Antilles i ses Filipines, que s' Frares havien gonyades i donades a l' Espanya. Es clericals feren d' Espanya sa nació més gran del mon; ets anti-clericals fa més d' un sigle que s' dediquen a escapsarla, a ferla desaparixer des mapa. ¡Axó son, ses vostres glòries, escriguedors de El Ideal!

Es «prestigis històrics» d' Espanya, s' adquisició de «sa part més gran i fecunda des territori nacional» son glòries de sa Monarquia clerical, des clericals; no hi teniu gens de part voltros republicans i anti-clericals; no hi teniu cap dret ni cap veu.

AH MENTIDER!

Aquest J. Palma segueix descapdeliant, i diu que «s' ona des clericalisme avensa cada dia» (¿i voltros anti-clericals per que hu comportau? ¿qu' estau per besties?), i «convertex» es clericalisme «ses productives fabriques en convents». ¡Mentida! ¡més que mentida! ¡Veyam si sou capás, germá, de cifarme 'n una de «fabrica» «convertida en convent»! ¿Que hi ha fabriques que s' tanquen? Es ben cert; pero ¿qui 'n té sa culpa? ¿No 'n teniu una gran part de culpa voltros revolucionaris, socialistes socialisants, promóvent vagues i rebumboris entre ets obrers, retreyent, allunyant de s' indústria es capitals? ¿Qui 'n té la culpa més que voltros revolucionaris de sa feresta crisis que patexen avuy tots es centres fabrils d' Espanya? ¡i teniu cara d' anar a tirar sa somada demunt es clericalisme! ¡Grans bellitres que sou!

XI

UN' ALTRA MENTIDA.

¿I d' ont vos freys, jo insigne J. Palma! que «es Ministeri de la guerra»

en temps de «ses guerres colonials», «exceptuà d'esser soldats es francs i es novicis, omplintse axí «es convents»? Es fals i mentida tot axò; i si no, ¡veyam quant i quin Ministre va esser que fés tal cosa! Lo que hi ha sobre axò, es lo que diguerem dia 20 d' agost per rebatre mentides des paperot d' En Jimenez Moya, axò es, que no hi ha més freres ni novicis exents des servici militar que 's que senyala sa vigent *Lley de Reclutament i Reemplàs de s' Exercit de 11 de juliol de 1835*, modificada per la de 21 d' agost de 1896, que sols exceptua «es religiosos que presten servici a sa Nació o bé ab s' ensenyansa des jovent, o ab so servir malalts, o ab so anar a fer missions, aquí i allà, segons va convenir s' Estat ab la Santa Seu quant feren es Concordat». De manera que 's freres qu' están exents des servici militar es senzillament perque están consagrais tota la vida a n-es servici de sa Nació, a un servici regonegut pe' sa lley com-e nacional.—¡A veure, Sr. J. Palma, si sou capàs de desferm' ho a n-axò que diu! Hala, homo sant de Deu, desmentiu lo ab proves a n-En Revenjoli!

XII

LA MEL NO 'S FETA PER LA BUCA DE... CERTA GENT.

Axò mos escapa lleigint es ratx de bajanades, per no dirlos un'altra cosa més vera, qu' enflora un tal *Canta-Claro* demunt es paperot *El Ideal* tractant de posar en ridícul i presentar com un' explotació d' obrers un acte de generositat i magnanimitat tan simpàtic, tan noble, tan digne com es que va fer es nostro bon amic D. Manuel Sales i Sureda es dia de Sta. Catalina, 25 de novembre, per celebrar sa festa d' aquesta santa verge i màrtir, que es sa santa des nom de sa mare, sa digníssima senyora D.ª Catalina Sureda. Quina la va fer D. Manuel, per haverse'n de burlar i tractarlo d' explotador d' ets seus obrers a quex escriguedor des paperot republicà?—Idó es dia de Sta. Catalina D. Manuel Sales se 'n anà a sa fàbrica refinadora de petroli que té a n-es Portitxol; reuni ets obrers que hi té, i les va dir que per solemnisar sa festa de sa santa des nom de sa mare, les donaria un reyal més de jornal i llavó que los faria just allà devora una casa perhom, independent una de s' altra, cadascuna ab un hortet i jardí perque fos més sana i alegre, de manera que tots tendrien casa franca tot es temps que fossen obrers de sa seua fàbrica.

Quin temps feya que no havíem vist a Mallorca un acte de generositat i desprendiment a favor d' ets obrers com aquest que va fer D. Manuel es dia de Sta. Catalina? Que merex aquesta feta de D. Manuel més que elogis i alabanses i agraiment? Que feren aquells obrers davant tan magnífics i generosos oferiments des seu senyor? Li donaren milions de gràcies, l' aclamaren, f' ho sabien com manifestarli sa seua alegria, es seu agraiment.

«Ara bé, qu' ha de fer més que compassió i llàstima s' escriguedor de *El Ideal* que fa mil estabexos i carusses i jutipiris per fer veure que ab aquest acte tan hermiós i tan magnànim D. Manuel no tracta més que de senanimitat? Ah idó? Ha hafinat a quex escriguedor:

1er. que, si D. Manuel s' es oferit a fer cases p' ets seus obrers aprop de sa fàbrica, es per que, si qualque dia s' hi pega foc, ets obrers sien just allà per apagarlehi; 2^{on}. perque, en venir eleccions, li donin es vot; 3er. per que demà que D. Manuel haja mester defensa, aquells obrers surtin ab un garrot a defensarlo; i 4^{urt}. per que axí, vivint devora sa fàbrica, li compraran es petroli, i d' axò treurà 's reyal que les ha augmentat a n-es jornal.

Hem volgut retreure a quex enfilay de bajanades perque 's veja's graus que fa s' aygordent d' a quex escriguedor.

Es molt curiós axò de qu' aqueys republicanots no puguen sufrir que negú fassa bé a n-es pobres, a n-es treballadors. A ells lo que les agrada, que hi haja rics d' un partit contrari qu' oprimen es pobres, per porer moure un alguer contra aquells contraris opressors; d' ets oprimits poc els importa; se 'n fan trons. Quina gent, Senyor! No es ver qu' axò fa molt d' oy, molta gitera?

S' *Obrer Balear*, donant conta de tal acte de generositat i magnanimitat de D. Manuel Sales, no ha mostrada tant sa filassa com es republicanots de *El Ideal*. No n' ha fet s' elogi que li pertocava, allà ont se dona es titol de defensor de sa classe treballadora; pero al manco no l' insulta ni 'n diu insolències; se limita a dir qu' es «un sete de filantropia» (amor a n-es homes). Ab axò es companys socialistes se son ademostrats un moltet més dignes qu' et escriguedors des paperot republicà.

XIII

AQUESTA ES VERA?

Mos conta *El Ideal* que 's seu número de 26 de novembre, que duya aquell enfilay de mentides i doys sobre Pollensa, va esser un èxit colossal a n-aquella vila, i que tothom se prenía 's paperot de ses mans. Ja hu creym poc! *Diguula, ma fia, que creguedora sia!* També digué dia 1 d' octubre que a s' aplec que 's republicans de Manacor havien fet contra 's consum dia 25 de setembre, e-hi era «anat tot Manacor»; quant sap tothom que va esser un gran fracàs, que hi anà ben poca, gent, i encara una gran part e-hi anaren per riure, per pura curiositat.

No res, e-hu veurem si aquell articlot de *El Ideal* de dia 29 de novembre, farcit d' embuys, mentides i virollades haurà resultat un èxit o un fracàs p' es paperot republicà. Ara hu veurem s' escriguedor de *El Ideal* com se 'n desferà des trunfos que dissapte passat li plantàrem.

Estarem a l' aguayt, i en tornar dir mentides tan groilleres sobre Pollensa. ¡pa-plam! se 'n durà s' aumut p' es cap.

XIV

QUI ES ES FRACASSAT?

S' *Obrer Balear* pega una ponyida a n-es nostro bon amic Mn. Andreu Pont, dientli *Fracassat*, precissament quant aquest se trobava a Barcelona, cridat per l' IHM. Sr. Bisbe d' allà a prendre part com-e Profesor a sa solèmnissima *Setmana Social*, sa quinta de ses celebrades de dins Espanya, aont se son reunits tots es sociolecs cristians més notables de sa Península i qualcún de fora d' Espanya. Ja l' cridaren també fa dos anys, per donar dues conferències a sa *Setmana Social* de Sevilla. Quant ara l' han tornat cridar, no degué dexar mala boca llavo.—I escoltau companys de s' *Obrer Balear*, si quant vos ha cridats negú a voltros a fora-Mallorca, a centres d' il-lustració

com Sevilla i Barcelona, per parlar com-e Professors no ja de cap idea condreta, sino fins de ses vostres idees, tan xereques i esguerrades?—¿I vos n' anireu a dir si Mn. Pont es un fracassat? ¿No aneu a cercarne de fracassos a ca-d' altri quant en teniu sa vostra casa plena! Sou voltros socialistes es fracassats: fracassats ab sa vaga de Bilbao; fracassats ab sa vaga des metalúrgics a Barcelona; fracassats ab sa vaga de Sabadell, fracassats ab sa vaga de carrilayres des nord de France, aont es vostro antic company En Bland vos ha arronyonats per molt de temps; i fracassats sobre tot ab sa vaga de *calatravins* a Ciutat. ¿En voleu més de fracassos? Pero, homos sants de Deu, ¡si d' algún temps ensà no donau una passa que no sia un fracàs.

XV

TAN METEX?

Conta s' *Obrer Balear* que *La Gaceta del Nord*, «periódic oficial des Govern alemany», diu que, en tornarhi haver eleccions a Alemanía, en lloc de 40 diputats qu' ara tenen es socialistes, en tendran 200.—¿qui vos ha enganat, germà? L' heu lleigida vos a n-aquesta *Gaceta*? Vos pos messions que ni l' heu vista; i, maldement la vesseu, es negre vos embarassaria. Poria esser que 'n sabésseu d' alemany, pero no 'n feys cara. Des' ara vos deyem que vos ha enganat com un xino es qui vos ha dit que tal *Gaceta* diu res d' axò. ¿Ay 200 diputats confiau voltros de treure a Alemanía en tornarhi haver eleccions? ¡Ja hi anau calsaís per ayxò! ¿Ay 200 diputats? ¿Dcents raves torts!

Pero en lo que feys més riaves, es en suposar que aviat heureu destronat el pobre Kaiser, i que l' dexareu sensa sou! Sols sa vostra ignorància i blayura vos ho dexa dir. Bé demostrau que ni sabeu qu' es Alemanía ni qui es aquell gran Emperador.—¡Creysme, socialistes, no 'n parleu may d' Alemanía ni del Kaiser, si no voleu mostrar sa filassa, i fer riure!

XVI

S' ATENTAT CONTRA EN LA-CIERVA

Dissapte passat a Madrid un tal Sanmillán investies cotxo aont anava En Lacierva, tractant d' obrir sa portella; pero a l' acta un policia li posà ses mans demunt, i l' agafaren. Primer negava; pero acabà per dir que s' es seus intensions eren de matar En La La-Cierva i En Maura «p' es mal qu' han fet a s' humanitat». Es de la Guardia (Victoria; té 33 anys, i ha estat a una partida de bandes de Espanya; feya nou o deu dies qu' era a Madrid. Li han trobats documents *anarquistes*; pero ell diu que no hu es, si bé té es seus «plans per regenerar s' humanida», segurament matant es qui li fan nosa.—En La-Cierva no 's va tèmmer de res per lo haviat qu' anava es cotxo. Ha rebudes una infinidat de felicitacions i enhoresbones de paraula, per terjetes, cartes i telegrames. Devant es Tribunal ha dit que no vol part en sa causa que 's formà a n-es seu agressor.

Vetaquí una volta més es resultat de ses doctines d' En Pau Iglesias i demés socialistes i republicans sobre s' atentat personal, predicat contra En Maura i En La-Cierva. Qui es més criminal, més assassi? es qui en sanc freda i un dia i un altre dia predica que hi ha que fer s' atentat personal, o es qui, seduit per tals prédiques, agafa un' arma i comet s' atentat? Quin sera es dia que's Govern, que sa nació hu comprendrà a n-axò i se 'n farà bé càrrec?

Comprehem es disgust que tendran es paperots socialistes, anarquistes i republicanots de que aquella mula cyna d'

En Sanmillán no haja pogut fer sa pell a n-En La-Cierva. ¡Quina alegria no seria estada per ells, si l' envia a veure Si. Pere! ¿E-hi pot haver res més salvatge qu' aqueys paperots demunt la terra? E-hu dificultam.

XVII

A N-ES REPUBLICANETXOS DE SOLLER

Mos arriben noves de que n' hi ha uns quants que volen sortir contra En Revenjoli. Idó ¿per que no surten? ¿Que esperen? Hala, republicanetxos, sortiu a rotlo, i veurem quina cara feys! En Revenjoli vos espera ben tranquil i ben dispost a remetrervos, a espolsarvos sa murta, tot lo que sia necessari.

¡Vaja, esbravaus contra En Revenjoli! tota vegada que 's vostro caporal, N' Ozones, e-hu donà a ses cames cap a France. No está bé que dexeu sa republica indefensa. ¿Voleu que discutiguem sa republica? Hala, idó, discutiguemla per tots es vents i cayres. Per mí no estareu...

Me diuen que hi ha cert subjecte que me vol dur dins es camp de sa filosofia, aont, segons vetx, se deu considerar molt fort. Idó que surta aquest elet, i que diga quin punt de filosofia vol que discutiguem. ¡Sa filosofia! ¡Bon punt me toquen!

XVIII

TABAC PER N' OZONES

N' hi haviem de donar un ratx sobre un articletxo que posà demunt *Sóller* dia 12 novembre, *Progreso intelectual*, aont enflora un enfilay de desbarats, que demanenen llendera. No le hi donam avuy perque no mos hi cap. Serà dissapte qui vé, si Deu ho vol. ¡Ja mos ne sap de greu no poderli donar s' encals avuy! pero ¿que hi ha que fer? El mon tampoc no es fet tot ab un dia!

SECCION LOCAL

Después de breve estancia en Buenos Aires, donde tomó parte en una compañía de ópera, ha regresado nuestro amigo el bajo D. Miguel Riera.

Sea bienvenido.

Lluvias benéficas.

Los campesinos están de enhorabuena con las copiosas lluvias que estos días han caído sobre nuestros campos. Gracias a este beneficio de la Providencia quedará muy adelantada la siembra suspendida hasta el presente a causa de la pertinaz sequía.

Hemos recibido una excelente obrita escrita en mallorquín en prosa y en verso por D. Juan Aguiló. Pro. titulada «L' Ángel de Nazareth».

Como elogio de la misma copiamos las siguientes palabras tomadas del prólogo de la obra firmado por D. Miguel Costa y Llobera. Pro. dice el laureado poeta refiriéndose a las composiciones que integran la obra:

«Son com un esplet de violetes humils, menudas, amagades dins es boscatge sagrat, pero qu' escampen aquell aroma penetrant el mes propi de la caseta de Nazareth, dins els misteris de la vida oculta»

Al mismo tiempo que agradecemos el ejemplar recibido y felicitamos al Autor, recomendamos la obrita a nuestros lectores.

Miquetes d'histories manacorines

S' Hort de la Vila—Potecaria de s' Hort

Tothom alaba s' acort des nostros cuidados Ajuntament d' administrar, per propi compte, tots els aprofitaments de s' Hort de la Vila. Ha caigut igualment molt bé qu' es manetx de dit negoci se confiés a n' es popular Retgidor Cabrer i Cabrer (l' amo n' Toni Mariano) conrador entés, faner de cor, afectat de contar, pesar, mesurar i creure, biaxos, i teel guardador de sa honoria de bé, que, ja a n' es final des sigle 16, tots regonexien á n' es seu ascendent En Pera Cabrer (a) Bel-lét, de Fartarix.

Ab aquesta determinació tan acertada que sa digna Corporació municipal du á cap, se proporciona á n' es pobrets assilats de sa Casa benéfica, aire, sol, entreteniment, expansió, verdures, hortolisses, fruites i un sobrant d' aigo, que representa pa; se los dona salut y vida. ¡Que sien durederes ses de tals benefactors!

Are que ja s' coneix que s' Hort de la Villa ha baratat d' amo; are que s' es tapat es portell d' aquella comuna i rests de sarments ó de corda, ni trossos de caduf, no donen mai gust remouent es llot; avuy que roden sa sinia bisties que no s' dormen i envien á n' ets abeuradors, cançeta plena, aigos abundants, netes y ben clares; are que no motiven paros es poc esment, sa necessitat d' adobs ni sa falta de forsa, *La Aurora* se fa un dever felicitar coralment á n' ets fautors de tals millores, i escampar entre ets seus lectors ses miquetes d' historia qu' ha pogut replegar de sa fanca millorada.

Any 1572

Die 18 maig.—A s' extracció d' oficis resultaren:

•Batle: Martí Galmés—Jurats—de ma maior, Pera Pareto—de ma mitjana, Pera Nadal—de ma menor, Antoni Riera de Conies.—Consellers—de la ciutat, Salvador Nadal—de la vila: Jaume Llull, Pera Alcover, Jaume Fullana, Onofre Fiol, Joan Frau, Michel Llull, Joan Fullana, Antoni Vallespir, Pera Frau, Joan Metge, Ramón Obrador, Jaume Riera de Conies, Pera Frau, Joan Binimelis, Ramón Llull, Antoni Frau, Hieroni Sureda, Antoni Ribot.

Die 7 desembre.—Es Consell se reuni aquest dia, i

•Per quant la present vila te necessitat de fer un abeurador y comprar algune aigue per abeurar les besties que van á beure y algunas vegadas no troben aygue treta los minyons que van á beurrá les besties y segons saben mos. Joan Anthoni Truyols vol vendré hun ort regiu lo qual es prop los pous de dita vila fons deternimat per la maior part del consell que los honor. Jurats compren lo dit ort per lo més baix preu que poran, per asobvanir la necessitat que te per abeurar les dites besties.

—1573—

—28 juny.—Quedant sense cumplir sa determinació anterior, reunit es Consell aquest die, acorda á proposta d' ets ju-

rats:

•Per quant la maior necessitat que es en la present vila es la de aygue per abeurador y los particulars ó bens de aquells patexen per no hauer abeurador per las besties es estat determinat que per los Jurats sie comprat lo ort del matgnf. mosen Joan Ant. Truyols.

—2 setembre.—No havent dat resultat ses primeres gestions que feren ets Jurats, en compliment des seu encarrec, en aquesta sessió posen en conexament des Consell, que per fi han arribat á termes d' avenencia ab Joan Ant. Truyols que demana per preu en venta de s' hort 28 lliures y mitja de censal per ell y 30 sous á los venerables presi es Consell determinat que per aquest preu se formalisás es contracte de compra.

—5 setembre.—Sa compra de s' hort que va fer aquesta universitat á mosén Joan Antoni Truyols figura assentada en es *Llibre de memoris*, axí.

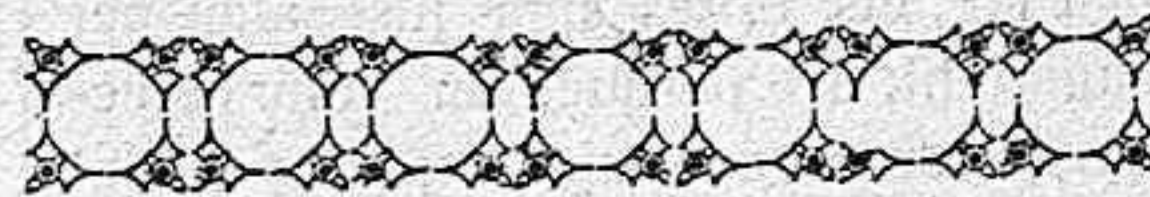
•Sia memoria com en lo present any que estam de la nativitat de nostre Sr. Deu Jesuchrist, la present vila de Manacor compra lora raguiu del pou de mosén Joan Antoni Truyols p. trenta lliures de renda, ço es a ell 28 ll. 10 s. y a al comú della iglesia de pollensa 1 ll. 10 s. y eran jurats los honables en Salvador Vadell Salvador Servera Jordi Surada Pera Valespir y per tot lo consell fons determinat q. lo dit Salvador Servera un des jurats fons administrador dels omans y despesa se faria en dit Ord á una senia qui sta prop del camí qui staua á la part dellas bigas abisada fons tornada y squada y fet amanament della aygua aun abeurador comú p. tots los abitadors della pnt. villa, fons tante la fayne per fer lo squarar pua yaque quarante palms de brosa en qua yaque 870 cadufos entre bns v dollents y de altres mestransas. Fónch forsa per vensar la aygua qui los sobrava la gent ab un fester trahullant sis dias y nits no dexar un qalambre y dos passadores sempre rodant iii omans dintre mudant continuament—Fonchs feta p el dit Servera de nou la mote los peus de ped'a picade la calsalá y abaurador—Plasia al Sr. que sia al seu sant sarvisi.

—1585—

—29 setembre.—Fá trescents vint i cinc anys, que, comensant ja per á Sant Miquel, com are, s' arrenda s' hort de la vila, ab subjecció a ses condicions que seguesen: Primo—qualsevol sia lo ortala ha de tenir lo abeurador sempre ple, sots pena de cinch sous per cada vegada que foltare laygue, que lo bestiar no porjá beure—Mes: si per cas layque faltara que no pugue fer ortolise ni tempoch rentar, antes tota layque fara anar anell dit abeurador—Mes: li donam la senia del dit, ort, y si sera menester ferem adobar los temps que layque del ort no bastare per lo abeurador—Mes: sera tingut a tenir la senia condreta del dit ort del modo que ley donarem, y sia obligat s' aferhí adops fins á cinc sous y tot temps que los adops pesaren mes de cinch sous la vila sia obligada á pagarho y aço se enten per temps de un any—Mes: sera obligat dit ortolá en son temps sembrar deu magranes allá ahont diran

los jurats y aquels cultivara del modo que sera menester.

(Seguirá)

Secció recreativa

Conversos

Un fadrí vey, molt avaro cansat de ferse ses sopes tot sol, se va determiná de llogá un criadet, perque li fes la olla, pero el volia que fos molt desxondit, que fos de aquells que entenen l' amo sense parlá y, mes que tot axó, volia que sabes fé s' contes y no dexás perdre res.

Efectivament, se ni presenta un que era lé, parexia fet aposta per lo qu' ell volia.

Varen fer tracto, y després de haverli fet un sermó hanc ferm d' economia li va dir:

—En esser les onze y mitja serquerás quatre papers veys, de aquells que no servexen per res, y ab ells comensarás foc y enquelentirás s' escudella per dinar. Te enquerrec que no creiniques mes que un misto; si fa vent tanque ses portes que no el te 'pac. En so temps que correm es nessesari estovíá y fe s' cap viu ¿Estás enterat?

—Si, senyó.

Es senyó se n' va ená y quant va asser sa hora de comensá foc comensa es criadet a cercar papers per un llc y altre y per lloc ne trobava cap, fins que a dalt sa taula d' es despatx d' es senyó va veure un parey d' escriptures, veyes de tant de manetjarles, y creguent haver trobat es papers veys que s' senyó li deia, los agafa, los esquexa y comensa a fer es foc.

Ab axó va arribá es senyó y quant va veure aquells papers y va coneixa qu' eren de sa escriptura qu' es criadet havia esquixada, tira es capell enterra, pega un parey de potades y pegantse tots pe s' cap comensa a cridá:

—¿Pero que has fet? ¡Ja estic perdut! ¡mil duros ventats! ¡Jo que me afluxava de beure per fer un reconet... ¡jo torne-ré loco!

—¿Que li passa, senyó?

—¿Que has fet?

—Lo que voste me ha dit ní més ni menos,

—¿Jo he dit que cremases aquets papers?

—Si s' enfado no mes es perque he cremat aquets papers, Ja li pot espesá y estiga tranquil, que no li he cremat mes que papers veys, qu' era lo que voste me havia comenat. ¡Ja he estat jo ben alerta a cremá cap paper que servís! tots es papers blancs les hi he dexats, hu pot mirá y hu vorá.

Ab aquesta feta es senyó va despetjá es criadet y segueix fentse ses sopes tot sol y si negú li diu que heuria de llogar un criat contesta:

—En vatx tení un quatre hores y me va costá mil duros.

**

Una fadrina veyá, de aquelles que negú les diu, alabat sia Deu, tenia sa

ridiculés de amparifollarse com si fos una polla de vint anys.

Un jove, que no era d' es més educats, li volgué prendre es pel y li va dir:

—No se, donya Marieta, perque voste que te un cabeys tan hermosos les se tiny

—Axó es molt bo de sobre, senyoret; les me tiny, perque no tenc negú que los me tinyiga.

**

Salubridad extraordinaria

—¿Dónde pasarás este verano?

—En el pueblo de mi cuñada, que es delicioso...

—Sí; he oído decir que es una localidad muy sana.

—Figurate si lo será, que para estrenar el nuevo cementerio el año pasado, hubo que asesinar á un vecino.

Cuento baturro

Hola, Macario. ¿Vas á Zaragoza? Me alegro de verte en esta ocasión. Toma dos pesetas y cómprame en la librería de Gasca un libro que se titula *Vida de San Expedito*.

—¿San Expedito? ¡Rediez, señor vicario, qué santo tan raro!

—¡Oh! Pero muy milagroso.

Así hablaban en las inmediaciones de Belchite el párroco y otro vecino de dicho pueblo.

Tomó Macario buena nota del encargo del señor cura, arreó su borrico y en pocas horas llegó á la capital de Aragón.

Apenas dejó en la posada del Chapero su cabalgadura convenientemente ateneida, se echó á la calle; compró lo *primero* el libro, despachó después otras urgencias que eran objeto de su viaje y, cansado del ajetreo de todo el día, se retiró á la posada, dió vuelta por su animalito; cenó y se metió en la cama con ánimos de levantarse al alba.

Antes de que amaneciera ya tenía Macario su borrico cargado, y en el bolsillo interior del chaleco (del *ajustador*, como dicen allí) guardó cuidadosamente el librito para mosén Remigio.

Empezaba á amanecer cuando atravesaba nuestro hombre el término de El Burgo, y de un recodo del camino (un atajo que él seguía siempre en sus viajes) salió un ladrón trabuco en mano que le dió la mañana con la desagradable frase de "la bolsa ó la vida".

No se inmutó Macario gran cosa, y contestó muy entero:

—¡La vida, hombre, la vida!

Y se echó mano al bolsillo interior del chaleco.

El bandido creyó que iba á sacar de él una pistola distorme y apretó á correr vertiginosamente, en tanto que Macario, con la vida del santo en la mano, que fué lo que pensó dar al ladrón, exclamaba maravillado:

—¡Y cómo se ha atemorizau ese mandria! ¡Rediez, si es milagroso ese santo! ¡Ya tenía razón el señor cura! Si no es por él me roba ese pillastre los *sais riales* que me han sobrau de mis encargos.

T. GASCON